

М. Ф. Огійчук, І. І. Рагуліна, І. Т. Новіков

АУДИТ

Навчальний посібник

А ЕРТА

УДК 657.6(075.8)
ББК У052-218я7
О36

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(Лист №1-4/Г-28.1 від 09.01.09)*

*Затверджено до друку Вченою радою ХНАУ ім. В. В. Докучаєва
(протокол №5 від 26.06.2008)*

Рецензенти:

В. Я. Амбросов – професор, доктор економічних наук, член-кореспондент УААН (Харківський національний технічний університет сільського господарства);

О. В. Олійник – професор, доктор економічних наук (Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва);

В. Я. Плаксієнко – професор, доктор економічних наук (Полтавська державна аграрна академія);

М.Ф.Огійчук, І.І. Рагуліна, І.Т.Новіков

О36 Аудит: Навч. посібник. 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Алерта, 2016. – 752 с.

ISBN 978-617-566-343-1

Висвітлюються питання аудиторської діяльності, організації аудиторських фірм та проведення аудиторських послуг і внутрішнього контролю, а також аудиту в комп'ютерному середовищі.

Крім того, наведено питання методики установчих документів, активів пасивів підприємств, а також фінансової звітності.

Призначено для студентів вищих навчальних закладів різних форм навчання, аудиторів, економістів. Може бути використаний для самостійної роботи студентів економічних спеціальностей.

УДК 657.6(075.8)
ББК У052-218я7

ISBN 978-617-566-343-1

© М.Ф. Огійчук, І.І. Рагуліна,
І.Т. Новіков, перероблення
і доповнення, 2016.
© Видавництво «Алерта», 2016.

Зміст

Вступ.....	3

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ І ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АУДИТУ ТА ЙОГО ВИДИ

1.1. Суть, мета організації та функції аудиту	6
1.2. Завдання аудиту	9
1.3. Економічний контроль у системі управління	13
1.4. Види і форми економічного контролю	14
1.5. Ринкові відносини та передумови виникнення аудиту	15
1.6. Закон України «Про аудиторську діяльність»	18
1.7. Види і організаційні форми аудиту	19
1.8. Теоретичні та методологічні аспекти аудиту	24
1.9. Етика аудитора	36
1.10. Міжнародний досвід з організації аудиту	37
1.11. Діяльність Комітету міжнародної аудиторської практики (КМАП)	40
1.12. Концептуальна основа міжнародних стандартів аудиту	41
1.13. Предмет, метод і об'єкти аудиторської діяльності	45
1.14. Різниця: «ревізія» та «аудит»	46
1.15. Взаємозв'язок аудиту з іншими економічними дисциплінами	47
<i>Питання</i>	49
<i>Тести</i>	49

РОЗДІЛ 2. ПЛАНУВАННЯ ТА ЕТАПИ АУДИТУ

2.1. Планування аудиту	51
2.2. Стадії, етапи і процедури аудиту	63
2.3. Одержання основної інформації про клієнта	67
2.4. Знання бізнесу в аудиторській діяльності. Визначення суті і змісту ділової активності клієнта	68
2.5. Загальний план аудиторської роботи за напрямками	72
2.6. Складання програми аудиту	74
2.7. Суттєвість в аудиті	75
2.8. Стадії виробництва	77
2.9. Класифікаційна система об'єктів аудиторської діяльності	78

	Зміст
Питання	83
Тести	83

РОЗДІЛ 3.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ

3.1. Головна мета і принципи аудиту	86
3.2. Аудиторська палата України, її повноваження	87
3.3. Професійні організації аудиторів: Спілка аудиторів України	89
3.4. Кадри аудиторів і їх правовий статус	90
3.5. Організація аудиторської діяльності та її форми	92
3.6. Організація управління аудитом в Україні	93
3.7. Організація аудиторських фірм	96
3.8. Класифікація установчих документів	98
3.9. Формування власного капіталу	101
3.10. Договір на проведення аудиту	107
3.11. Лист-зобов'язання аудитора	114
3.12. Контроль якості аудиторської роботи	115
3.13. Оплата аудиторської роботи	117
3.14. Сертифікація аудиторської діяльності	119
3.15. Підвищення кваліфікації аудиторів	121
3.16. Обов'язки аудиторів і аудиторських фірм	122
3.17. Організація аудиту в комп'ютерному середовищі	123
3.18. Середовище інформаційних технологій: системи баз даних	125
3.19. Умови домовленості про аудиторську перевірку	127
3.20. Відповідальність аудитора під час аудиторської перевірки фінансових звітів	129
3.21. Використання роботи іншого аудитора	131
3.22. Розгляд роботи внутрішнього аудиту	133
3.23. Порівняльні дані	135
3.24. Інша управлінська інформація	140
Питання	141
Тести	142

РОЗДІЛ 4.

АУДИТОРСЬКІ ПОСЛУГИ, ЇХ ОБ'ЄКТИ І ВИДИ

4.1. Аудиторські послуги, їх об'єкти і види	145
4.2. Супутні послуги	151
4.2.1. Завдання з огляду фінансових звітів	151

4.2.2. Завдання з виконання погоджених процедур стосовно фінансової інформації	152
4.2.3. Завдання з підготовки фінансової інформації	153
4.3. Спеціалізовані ділянки перевірки	155
4.3.1. Види аудиторських послуг на ринку приватизації підприємства.....	155
4.3.2. Перевірка прогнозової фінансової інформації	158
4.4. Особливості маркетингового аудиту	162
4.5. Консалтинг	164
Питання	169
Тести	169

РОЗДІЛ 5.

АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК І ОЦІНЮВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

5.1. Аудиторський ризик	171
5.2. Ризик внутрішнього контролю (спадковий ризик), ризик контролю, ризик невиявлених помилок	172
5.3. Оцінка аудиторського ризику	174
5.4. Моделі ризику	177
5.5. Внесення корективів у план аудитора	178
5.6. Прогнозування аудиторської діяльності	179
5.7. Визначення напрямів і сфери діяльності	180
5.8. Оцінювання системи внутрішнього контролю	181
5.9. Організація внутрішнього аудиту, його сутність, об'єкти і суб'єкти	183
5.10. Завдання внутрішнього контролю	184
5.11. Аудиторські міркування стосовно суб'єктів господарювання, які звертаються до організацій, що надають послуги	189
5.12. Перевірка системи внутрішнього аудиту	190
5.13. Аудит облікової політики	194
5.14. Перевірка плану-графіка внутрішнього аудиту	201
5.15. Внутрішній контроль збереження грошових коштів, матеріальних ресурсів та виробничої діяльності підприємства	204
5.15.1. Контроль за збереженням грошових коштів	204
5.15.2. Контроль за збереженням матеріальних ресурсів	215
5.15.3. Контроль за збереженням основних засобів	215
5.15.4. Контроль за збереженням виробничих запасів	231

Питання	258
Тести	260

РОЗДІЛ 6.

АУДИТОРСЬКІ ДОКАЗИ ТА РОБОЧІ ДОКУМЕНТИ АУДИТОРА

6.1. Аудиторські докази: сутність, об'єкти, види аудиторських доказів (свідчень).....	266
6.2. Джерела, прийоми і способи одержання аудиторських доказів	268
6.3. Фактори, які впливають на достатність і обґрунтованість аудиторських доказів	270
6.4. Аналітичні процедури виявлення обману та помилок	271
6.5. Процедури одержання аудиторських свідчень	272
6.6. Аудиторська вибірка та інші процедури вибіркової перевірки	274
6.7. Аудиторська перевірка облікових оцінок	275
6.8. Безперервність	277
6.9. Інформаційні джерела, що використовують під час аудиту та їх класифікація	278
6.10. Документація: поняття та класифікація, робочі документи аудитора	279
6.11. Візуальна, документальна, усна інформація	283
6.12. Поняття аудиторського звіту і аудиторського висновку	284
6.13. Зовнішня і внутрішня інформація, інша інформація	285
6.14. Подальші події	286
6.15. Конфіденційність та володіння робочими документами, порядок їх зберігання	287
6.16. Пояснення управлінського персоналу	288
Питання	290
Тести	290

РОЗДІЛ 7.

АУДИТ ОКРЕМИХ РАХУНКІВ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

7.1. Методи, що використовуються при аудиті активів і пасивів	291
7.2. Аудит установчих документів	293
7.3. Аудит грошових та розрахункових операцій	294
7.3.1. Завдання, об'єкти, джерела, послідовність перевірки касових операцій	300

7.3.2. Завдання, об'єкти, джерела, послідовність перевірки рахунків у банках	304
7.3.3. Способи аудиту збереження і використання грошових коштів	306
7.3.4. Аудит дебіторської заборгованості	311
7.3.5. Документування аудиту грошових коштів	315
7.3.6. Документування аудиту дебіторської заборгованості	319
7.4. Аудит основних та інших необоротних активів	324
7.4.1. Завдання, об'єкти, джерела, послідовність аудиту необоротних активів	324
7.4.2. Законність дотримання класифікації необоротних активів	328
7.4.3. Виявлення порядку відображення руху основних засобів та правильності господарських операцій	334
7.4.4. Аудит порядку оцінки необоротних активів	341
7.4.5. Аудит порядку додержання ведення обліку нематеріальних активів	352
7.4.6. Аудит порядку відображення в обліку капітальних інвестицій	354
7.4.7. Аудит порядку нарахування амортизації та зносу основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів	357
7.4.8. Аудит порядку відображення ремонту основних засобів	365
7.4.9. Аудит порядку оренди основних засобів та інших необоротних матеріальних активів	370
7.4.10. Аудит операцій при виникненні гудвілу	376
7.4.11. Документування аудиту необоротних матеріальних активів	379
7.5. Аудит біологічних активів	395
7.6. Аудит запасів і витрат діяльності: основного, промислового, допоміжного та інших	403
7.6.1. Аудит запасів	403
7.6.2. Завдання, об'єкти, джерела, послідовність аудиту запасів	411
7.6.3. Документування аудиту виробничої діяльності	415
7.6.4. Аудит витрат діяльності	422
7.7. Аудит продажу готової продукції, товарів (робіт, послуг)	436
7.8. Аудит власного капіталу і зобов'язань	437
7.8.1. Завдання, об'єкти, джерела і послідовність аудиту капіталу	437
7.8.2. Аудит формування і використання власного капіталу	439
7.8.3. Завдання, об'єкти, джерела і послідовність аудиту зобов'язань	443

7.8.4. Аудит довгострокових зобов'язань	446
7.8.5. Аудит поточних зобов'язань	452
7.8.6. Документування аудиту капіталу і зобов'язань	504
7.9. Аудит доходів і фінансових результатів	511
7.9.1. Об'єкти, завдання, джерела, послідовність аудиту доходів ...	511
7.9.2. Об'єкти, завдання, джерела, послідовність аудиту фінансових результатів	520
7.9.3. Способи аудиту доходів і фінансових результатів.....	524
7.9.4. Документування аудиту доходів та фінансових результатів	530
Питання	535
Тести	539

РОЗДІЛ 8.

АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА КРИТЕРІЇ ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ

8.1. Завдання аудиту фінансової звітності	548
8.1.1. Мета та загальні принципи аудиторської перевірки фінансових звітів	550
8.1.2. Об'єкти, послідовність аудиту фінансової звітності	552
8.1.3. Аудит наявності і стану фінансової звітності	553
8.1.4. Зміст фінансової звітності	568
8.1.5. Перевірка правильності складання фінансової звітності	571
8.1.6. Порядок виявлення помилок під час перевірки фінансової звітності	617
8.1.7. Інша інформація в документах, що містять перевірені фінансові звіти	619
8.2. Динамічність діяльності підприємства	625
8.3. Аудит здатності подальшого функціонування підприємства	626
8.4. Відповідальність аудитора за розгляд шахрайства та помилок під час аудиторської перевірки фінансових звітів	632
8.5. Урахування законів та нормативних актів під час аудиторської перевірки фінансових звітів	634
Питання	638
Тести	639

РОЗДІЛ 9.

АУДИТОРСЬКИЙ ВИСНОВОК ТА ІНШІ ПІДСУМКОВІ ДОКУМЕНТИ

9.1. Заключний огляд фінансової звітності	641

9.2. Концепція функціонуючого підприємства	642
9.3. Відповідальність та дії аудитора до і після підписання аудиторського висновку	645
9.4. Запит відповіді від адміністрації	646
9.5. Особливості взаємовідносин сторін у різних ситуаціях	648
9.6. Складання довідки про виправлення помилок виявлених під час аудиту фінансової звітності	650
9.7. Загальні вимоги до аудиторського висновку	651
9.8. Види аудиторських висновків	653
9.9. Відмова від аудиторського висновку	656
9.10. Основні елементи аудиторського звіту (структура і зміст)	657
9.11. Аудиторський висновок при виконанні завдань з аудиту спеціального призначення	659
9.12. Аудиторське підтвердження повноти та достовірності балансу об'єкта приватизації	662
9.13. Аудит інвентаризації об'єкта приватизації	665
<i>Питання</i>	668
<i>Тести</i>	668

РОЗДІЛ 10.

РЕАЛІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛІВ АУДИТУ

10.1. Реалізація матеріалів аудиту	670
10.2. Повідомлення й інформація з питань аудиторської перевірки вищому управлінському персоналу	671

РОЗДІЛ 11.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ

11.1. Завдання, організація та етапи проведення аудиту об'єкта діяльності.....	673
11.2. Планування державного фінансового аудиту	674
11.3. Порядок перевірки факторів ризикових операцій.....	675
11.4. Складання аудиторського звіту	678

ДОДАТКИ

Додаток 1	680
Додаток 2	690
Додаток 3	691

	Зміст
Додаток 4	692
Додаток 5	693
Додаток 6	695
Додаток 7	696
Додаток 8	697
Додаток 9	704
Додаток 10	720
Додаток 11	723
Додаток 12	724
Додаток 13	725
Додаток 14	726
Додаток 15	727
Додаток 16	728
Додаток 17	730
Додаток 18	736
Додаток 19	737
Список рекомендованої літератури.....	740